

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

α) Ἡ διαμόρφωσις τῆς θεολογικῆς σκέψεως τοῦ Μ. Βασιλείου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων

Ἡ διαμόρφωσις τῆς Θεολογικῆς σκέψεως τοῦ Μ. Βασιλείου ἔγινε ὄχι τόσον ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν Πατέρων, ὅσον ἀπὸ τὴν ἀγωγὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβε παιδιόθεν ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν μητέρα του Ἐμμελίαν καὶ τὴν μάμμην του Μακρίναν¹. Αὐταὶ πρῶται ἔφερον τὸν Μ. Βασίλειον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, εἰς τὴν μελέτην τῆς ὁποίας ἐπεδόθη μὲ ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν εἰς ὅλον τὸ βάθος καὶ τὴν ἔκτασίν της, ὅταν εἶχε πλέον ἐγκαταλείψει τὰς κοσμικὰς τοῦ ἐνασχολήσεις καὶ εἶχεν ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε ἡ Ἀγία Γραφή ἀπέβη διὰ τὸν Μ. Βασίλειον ὁδηγός, ὁ ὁποῖος κατήυθυνεν αὐτὸν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του διὰ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὸ ὑπέρτατον δογματικὸν

1. Ἐπιστ. 223, 3, PG 32, 825C «Ἦν ἐκ παιδὸς ἔλαβον ἔννοιαν περὶ θεοῦ παρὰ τῆς μακαρίας μητρὸς μου καὶ τῆς μάμμης Μακρίνης, ταύτην ἀύξηθεισαν ἔσχον ἐν ἑαυτῶ· οὐ γὰρ ἄλλα ἐξ ἄλλων μετέλαβον ἐν τῇ τοῦ λόγου συμπληρώσει, ἀλλὰ τὰς παραδοθείσας μοι παρ' αὐτῶν ἀρχὰς ἐτελείωσα».

κριτήριοι όλων τῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν του².

Τοῦτο εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ θεωρῆ ἀπαραίτητον εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τὴν συμμόρφωσιν πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴν ἀπόρριψιν οἰασθήποτε διδασκαλίας, ἢ ὅποια δὲν ἐφέρετο κατωχυρωμένη εἰς αὐτήν. Ἐθεώρει δὲ ἀδύνατον τὴν ὑπαρξιν οἰουδήποτε ὑποκαταστάτου τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ὑποπτον πᾶσαν προσπάθειαν χρησιμοποίησεως ὄρων, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνεφέροντο εἰς αὐτήν. Σημειωτέον, προσέτι, ὅτι καὶ τὰς προσωπικὰς του γνώμας ἐδίσταζε νὰ παρουσιάσῃ ὡς χριστιανικὰς ἀληθείας, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἀπουσίαζον ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν³. Ἀλλὰ καὶ ὅταν παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀπορρίψῃ τὸν ὄρον «ἀγεννησία» τῶν Ἀνομοιανῶν ὡς ἀπουσιάζοντα ἀπὸ τὴν Γραφήν καὶ νὰ χρησιμοποίησῃ ἄλλον ὄρον, τὸν «κόμοούσιον», μὴ ἀπαντῶμενον ὁμοίως εἰς αὐτήν, οὐδόλως ἐμέλιονε καὶ πάλιν τὴν σημασίαν τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐπέμενε ἐντόνως εἰς τὴν προβολὴν αὐτῆς ὡς μοναδικῆς ἀθθεντίας. Συνέπεια τούτου ἦτο ἢ μετὰ προσοχῆς ἀποφυγὴ δημιουργίας σχετικῶν ὄρων ἢ ἰδιοτήτων περὶ τῶν θείων προσώπων, ἀποσιωπωμένων ὑπ' αὐτῆς⁴. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἐνίστε ἦτο ὑποχρεωμένος ἐκ τῶν περι-

2. *Ἠθικά* 26, 1, PG 31, 744D «Ὅτι δεῖ πᾶν ρῆμα ἢ πρᾶγμα πιστοῦσθαι τῇ μαρτυρίᾳ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς εἰς πληροφορίαν μὲν τῶν ἀγαθῶν, ἐντροπὴν δὲ τῶν πονηρῶν». Βλ. Π. Χρηστοῦ, *Ὁ Μέγας Βασίλειος, Βίος καὶ Πολιτεία, συγγράμματα, θεολογικὴ σκέψις*, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 230.

3. *Ἐπιστ.* 140, 2, PG 32, 588B «Πίστιν δὲ ἡμεῖς οὔτε παρ' ἄλλων γραφομένην ἡμῖν νεωτέραν παραδεχόμεθα, οὔτε αὐτοὶ τὰ τῆς ἡμετέρας διανοίας γεννήματα παραδιδόναι τολμῶμεν, ἵνα μὴ ἀνθρώπινα ποιήσωμεν τὰ τῆς εὐσεβείας ρήματα· ἀλλ' ἄπερ παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων δεδιδάγμεθα, ταῦτα τοῖς ἐρωτῶσιν ἡμᾶς διαγγέλλομεν».

4. *Ἀνατρεπτικὸς Ἀπολογητικὸς*, 1, PG 29, 516D-517A. «ἐγὼ δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀγεννήτου προσηγορίαν, κἄν τὰ μάλιστα δοκῆ ταῖς ἐννοίαις ἡμῶς συμβαίνειν, ἀλλ' οὖν ὡς οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς κειμένην, καὶ πρῶτον στοιχεῖον οὐσαν τῆς βλασφημίας αὐτῶν, σιωπᾶσθαι ἂν δικαίως ἀξίαν εἶναι φήσαιμι...». καὶ 3, PG 29, 669D «Εὐσεβοῦς γὰρ ἐστι

στάσεων νὰ ἀποδεχθῆ τὴν χρῆσιν τοιούτων ὄρων, προσέδιδε τελικῶς εἰς αὐτοὺς ὀρθόδοξον περιεχόμενον⁵.

Ὡς γνωστόν, ὁ Μ. Βασίλειος ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα ὀργανωτῆς τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, στηρίζων τὴν ἠθικὴν δεοντολογίαν του κυρίως εἰς τὴν Ἁγ. Γραφὴν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Παραλλήλως δὲ καὶ χωρὶς νὰ εἶναι εἰδικὸς ἐρμηνευτῆς ἀφιέρωσε μέγα μέρος τοῦ γραπτοῦ του ἔργου εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἐν τῇ προσπάθειά του νὰ ἀνεύρη στοιχεῖα ἱκανὰ πρὸς κατοχύρωσιν τῆς πίστεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἐκλεκτικὸς ἐθεώρει σκόπιμον νὰ ἐπιμένη συχνάκις εἰς τὴν ἐρμηνείαν σημείων τινῶν τῆς Ἁγ. Γραφῆς, τὴν ὁποίαν ἐνεφάνιζε ὑπὸ μορφήν μᾶλλον ἐκθέσεως προσωπικῶν του ἀπόψεων⁶. Ἐκτοτε διὰ τὸν Μ. Βασίλειον ἡ Ἁγ. Γραφή ἦτο τὸ ὑπέρτατον δογματικὸν κριτήριον⁷ καὶ ἀπετέλει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μυστήριον θείας οἰκονομίας καὶ ἀνθρωπίνης σωτηρίας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἐρμηνεία ἦτο πάντοτε σοβαρὰ καὶ συντηρητικὴ. Τὴν Ἁγ. Γραφὴν ἐθεώρει ὡς

διανοίας τὰ ἀποσιωπηθέντα ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς εὐλαβεῖσθαι ἐπιφημίζειν τῷ Ἁγ. Πνεύματι...». Πρβλ. Π. ΧΡΗΣΤΟΥ, μν. ἔργ., σ. 231.

5. Βλ. Θ. ΖΗΣΗ, *Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου*, "Ἀπαντα τὰ ἔργα, 10 Δογματικά. Εἰσαγωγή-κείμενον-μετάφρασις-σχόλια, πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1974, σ. 271έ.

6. Πρβλ. Π. ΧΡΗΣΤΟΥ, μν. ἔργ., σ. 232. Περὶ τῆς μεγάλης πατερικῆς μορφῆς τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τῶν ποικίλων θεμάτων, ὡς ἐρμηνευτικῶν τῆς Ἁγ. Γραφῆς, δογματικῶν, ἠθικῶν, κοινωνικῶν καὶ ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας, βλέπε εἰς τὸ προσφάτως ἐκδοθὲν δίτομον ἔργον: *Basil of Caesarea: Christian, Humanist Ascetic. A Sixteen-Hundredth Anniversary Symposium*. Μέρος Α'-Β', ἐκδ. *Paul Jonathan Fedwick* (Pontifical Institute of mediaeval Studies). Toronto-Ontario-Canada. Μέρος Α', σσ. XLIX+436. Μέρος Β', σσ. VIII+439-715.

7. Ἐπιστ. 189, 3, PG 32, 688B «Οὐκοῦν ἡ θεόπνευστος ἡμῖν διαιτησάτω Γραφή· καὶ παρ' οἷς ἂν εὐρεθῆ τὰ δόγματα συνφωδὰ τοῖς θείοις λόγοις, ἐπὶ τούτους ἤξει πάντως τῆς ἀληθείας ἡ ψήφος». Πρβλ. καὶ Ἐπιστ. 204, 5.

θεόπνευστον βιβλίον, προερχόμενον ἐκ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος καὶ κατὰ συνέπειαν ἐθεώρει ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς τὸ χάρισμα τῆς πνευματικῆς διακρίσεως⁸. Ἡ μελέτη τῆς Ἁγ. Γραφῆς κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον ἔπρεπε νὰ γίνεται μετὰ βαθείας πίστεως καὶ ἐντὸς τῆς κοινότητος τῶν πιστῶν. Ἡ ἐρμηνεία δὲ αὐτῆς ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν⁹. Διὰ τοῦτο ἡ παράδοσις τῆς πίστεως, ὡς αὐτὴ παρεδόθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἦτο διὰ τὸν Μ. Βασίλειον, ἀπαραίτητος ὁδηγὸς εἰς τὴν ἐρμηνείαν καὶ μελέτην τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Μ. Βασίλειος ἠκολούθει πιστῶς τὸν Εἰρηναῖον καὶ κυρίως τὸν Μ. Ἀθανάσιον¹⁰.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἰσχυρὰ ἦτο ἐπίσης καὶ ἡ ἐπίδρασις τὴν ὁποίαν εἶχε δεχθῆ καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν Πατέρων τινῶν καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν πρὸ τῆς Νικαίας, ὡς τῶν Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Κλήμεντος Ρώμης, Εἰρηναίου, Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, Ὁριγένους, Κυπριανοῦ κ.ἄ. Κυρίως ὅμως μεγάλη ἦτο ἡ ἐπίδρασις τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Νικαίας, τῶν ὁποίων ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν του κληρονόμον τοῦ μεγάλου κηρύγματος τῆς Παραδόσεως. Ἄλλωστε, ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ Νίκαϊα διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ληφθεισῶν ἀποφάσεων τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπῆρξε καθοριστικὴ διὰ τὴν ὀρθὴν διατύπωσιν τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν τῆς Ἐκκλησίας¹¹, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Μ. Βασίλειος νὰ

8. Ἐπιστ. 204, 5, PG 32, 752A· «Δεῖ γὰρ σχεδὸν ἐκ τῆς αὐτῆς παρασκευῆς ὠρμῆσθαι τὸν τε κρίνοντα τοὺς λόγους καὶ τὸν συγγράφοντα... Ἐγὼ δὲ ὀρῶ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Πνεύματος οὐ παντὶ ἐξῆν ἐπιβάλλειν τῇ ἐξετάσει τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ τῷ ἔχοντι τὸ Πνεῦμα τῆς διακρίσεως».

9. Βλ. Δ. ΤΣΑΜΗ, *Ἡ Πρωτολογία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Θεσσαλονίκη 1970*, σ. 77.

10. Βλ. Γ. ΦΛΩΡΟΦΕΚΥ, *Ἁγία Γραφή, Ἐκκλησία, Παράδοσις*, μετ. Δ. Τσάμη, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 122-123.

11. Βλ. Ι. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, *Τὸ Τριαδικὸν Δόγμα κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα*, ἀνάτ. ΕΕΘΣΠΘ 13, (1969) 341-342 καὶ 302-303 κ.ἄ.

συνιστά: «ὁμολογεῖν τὴν ὑπὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν ἐκτεθεῖσαν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ ποτὲ συνελθόντων, καὶ μηδεμίαν τῶν ἐκεῖ λέξεων ἀθετεῖν»¹². Πλέον χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὅσα παρατηρεῖ λέγων: «Πίστιν δὲ ἡμεῖς οὔτε παρ' ἄλλων γραφομένων ἡμῖν νεωτέραν παραδεχόμεθα, οὔτε αὐτοὶ τὰ τῆς ἡμετέρας διανοίας γεννήματα παραδιδόναι τολμῶμεν... ἀλλ' ἄπερ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων δεδιδάγμεθα, ταῦτα τοῖς ἐρωτῶσιν ἡμᾶς διαγγέλλομεν. Ἔστι τοίνυν ἐκ Πατέρων ἐμπολιτευμένη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἡ γραφεῖσα παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων Πίστις τῶν κατὰ Νίκαιαν συνελθόντων»¹³.

Ἐκεῖνον ὅμως τὸν ὁποῖον ἐτίμα καὶ ἀνεγνώριζε περισσότερο παντὸς ἄλλου ἦτο ὁ Μ. Ἀθανάσιος καὶ αὐτὸν εἶχε σιωπηρῶς ὀδηγὸν εἰς ὅλην του τὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτείαν¹⁴. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος εἶχεν ὁπωσδήποτε ὑπ' ὄψει του καὶ ἀρκετὰ ἄλλα ἔργα, χωρὶς νὰ εἶναι εὐκολον νὰ μνημονευθοῦν τὰ ὀνόματα ὅλων ἐκείνων τῶν συγγραφέων τοὺς ὁποίους εἶχε μελετήσει. Ἀξιοσημείωτον εἶναι, ἐπίσης, ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος προκειμένου νὰ διαφυλάξῃ καὶ καταχυρώσῃ τὴν πίστιν ἐφρόντιζε νὰ προσδιορίζῃ σαφῶς τὰ ὄρια αὐτῆς ἀπὸ τὰς αἰρετικὰς δοξασίας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐχρησιμοποιοῦν χωρὶς δισταγμὸν αἰρετικούς διδασκάλους καὶ θύραθεν συγγραφεῖς παραλλήλως μὲ τοὺς ὀρθοδόξους¹⁵.

Ἄλλ' ἢ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας δραστηριότητος τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀναφερομένη εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς πίστεως, τὴν ὀργάνωσιν τῶν θεσμῶν, τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὴν οἰκοδομὴν γενικῶς τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέβλεπε κυρίως εἰς

12. Ἐπιστ. 114, PG 32, 529A.

13. Ἐπιστ. 140, 2, PG 32, 588B.

14. Ἐπιστ. 69, PG 32, 429C «καὶ σοὶ συμβούλω τε χρῆσαιμέθα καὶ ἡγεμόνι τῶν πράξεων». Βλ. Π. ΧΡΗΣΤΟΥ, Ἡ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Διδασκαλία τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀνατ. ΕΕΘΣΠΘ 10 (1965) 4. Θ. ΖΗΝΗ, Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ὡς πηγὴ τῆς περὶ Ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίας τοῦ Μ. Βασιλείου, ἐν Τόμος Ἑόρτιος 1600ῆς ἐπετείου Μ. Ἀθανασίου, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 201 καὶ Ι. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, μν. ἔργ., σ. 341-342 κ.ά.

15. Βλ. Π. ΧΡΗΣΤΟΥ, μν. ἔργ., σ. 235.

τὴν θεμελίωσιν τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἠθους ἦτοι εἰς «τὸ δόγμα καὶ τὸ κήρυγμα»¹⁶. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐστηρίχθη εἰς τὴν γραπτὴν καὶ προφορικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἀπετέλεσεν πᾶν ὄ,τι ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων παρεδόθη εἴτε γραπτῶς εἴτε προφορικῶς. Χαρακτηριστικῶς ὁ Μ. Βασίλειος παρατηρεῖ ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐδημιουργεῖτο πρόβλημα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν πάντες ἐδέχοντο τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, τουτέστιν τὴν Παράδοσιν τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς Πίστεως¹⁷, καὶ συνιστᾷ εἰς τοὺς πιστοὺς κατὰ τὰς ἐκάστοτε θεολογικὰς ἐνασχολήσεις των ὄχι μόνον νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ διατηροῦν σταθερῶς πᾶν ὄ,τι εἶχον παραλάβει ἐξ αὐτῆς¹⁸.

β) Ἡ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας

Αἱ περὶ Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπόψεις τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσαι, καθ' ὅσον οὗτος θεωρεῖ ὅτι, πᾶν ὄ,τι γραπτῶς ἢ προφορικῶς παρεδόθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἀποτελεῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, τ.ἔ. τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἄγραφον καὶ προφορικὴν παράδοσιν αὐτῆς. Βεβαίως ἐκάστη τούτων ἀποτε-

16. *Περὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος*, Πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον, 66, PG 32, 189B. Βλ. ἐπίσης Π. ΧΡΗΣΤΟΥ, μν. ἔργ., σ. 229 καὶ Κ. ΜΠΟΝΗ, Ὁ Μ. Ἀθανάσιος-Ἰουλιανὸς ὁ Ἀποστάτης καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, ἐν «*Θεολογία*» 50 (1979) 714 καὶ 718 ἔ.

17. *Ἀνατρεπτικὸς Ἀπολογητικὸς*, 1, PG 29, 497B-500A «εἰ μὲν ἐβούλοντο πάντες... μηδὲν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου παρεγχειρεῖν, τῇ δὲ παραδόσει τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ ἀπλότητι τῆς πίστεως ἐξαρκεῖσθαι, οὐδὲν ἂν ἡμῖν ἔδει λόγων ἐν τῷ παρόντι...».

18. *Ἐπιστ.* 175, PG 32, 652D-653A «ἡμεῖς δὲ παρακαλοῦμεν τοὺς ἡλικιώτας εἰς Χριστόν, μηδὲν παρὰ τὴν ἀρχαίαν περιεργάζεσθαι πίστιν' ἀλλ' ὡς πιστεύομεν, οὕτω καὶ βαπτίζεσθαι, ὡς δὲ βαπτίζομεθα, οὕτω καὶ δοξολογεῖν. Ὄνόματα δὲ ἡμῖν ἀρκεῖ ἐκεῖνα ὁμολογεῖν, ἃ παρελάβομεν παρὰ τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις καινοτομίαν διαφεύγειν».